

ČESKÁ TECHNICKÁ NORMA

ICS 13.020.10

Červen

2005

Systémy environmentálního managementu - Všeobecná směrnice k zásadám, systémům a podpůrným metodám	ČSN ISO 14004 01 0904
--	---------------------------------

Environmental management systems - General guidelines on principles, systems and support techniques

Systèmes de management environnemental - Lignes directrices générales concernant les principes, les systèmes
et les techniques de mise en œuvre

Umweltmanagementsysteme - Allgemeiner Leitfaden über Grundsätze, Systeme und Hilfsinstrumente

Tato norma je českou verzí mezinárodní normy ISO14004:2004. Mezinárodní norma ISO 14004:2004 má status české technické normy.

This standard is the Czech version of the International Standard ISO 14004:2004. The International Standard ISO 14004:2004 has the status of a Czech Standard.

Nahrazení předchozích norem

Touto normou se nahrazuje ČSN ISO 14004 (01 0904) z června 1997.

© Český normalizační institut, 2005

73440

Podle zákona č. 22/1997 Sb. smějí být české technické normy rozmnožovány a rozšiřovány jen se souhlasem Českého normalizačního institutu.

Národní předmluva

Změny proti předchozí normě

Text normy byl uveden do souladu s ustanoveními norem EN ISO řady 9000 z roku 2000, zejména v otázce používaných termínů a jejich definic (např. auditor, opatření k nápravě, dokument, neshoda, preventivní opatření, postup, záznam) a do definiční části byly rovněž doplněny tři definice z normy ISO 14031:1999. V návaznosti na vyjasnění některých ustanovení z hlediska jednoznačnosti jejich výkladu v revidované normě ISO 14001 byly i v této normě oproti původní normě doplněny některé části nebo byly zcela přepracovány v souladu s ustanoveními norem EN ISO řady 9000 z roku 2000.

Souvisící ČSN

ČSN EN ISO 9000:2001 (01 0300) Systémy managementu jakosti - Základy, zásady a slovník

ČSN EN ISO 9001:2001 (01 0321) Systémy managementu jakosti - Požadavky

ČSN EN ISO 9004:2001 (01 0324) Systémy managementu jakosti - Směrnice pro zlepšování výkonnosti

ČSN ISO 14001:2005 (01 0901) Systémy environmentálního managementu - Požadavky s návodem pro použití

ČSN ISO 14015:2003 (01 0915) Environmentální management - Environmentální posuzování míst a organizací

ČSN EN ISO 14020:2002 (01 0920) Environmentální značky a prohlášení - Obecné zásady

ČSN ISO 14021:2000 (01 0921) Environmentální značky a prohlášení - Vlastní environmentální tvrzení (typ II environmentálního značení)

ČSN ISO 14024:2000 (01 0924) Environmentální značky a prohlášení - Environmentální značení typu I - Zásady a postupy

ČSN EN ISO 14031:2000 (01 0931) Environmentální management - Hodnocení environmentálního profilu - Směrnice

ČSN EN ISO 14040:1998 (01 0940) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Zásady a osnova

ČSN EN ISO 14041:1999 (01 0941) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Stanovení cíle a rozsahu a inventarizační analýza

ČSN EN ISO 14042:2001 (01 0942) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Hodnocení dopadů

ČSN EN ISO 14043:2001 (01 0943) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Interpretace životního cyklu

ČSN ISO/TR 14047:2004 (01 0947) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Příklady aplikace ISO 14042

ČSN 01 0948:2003 (01 0948) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Formát dokumentace údajů

ČSN ISO/TR 14049:2001 (01 0949) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Příklady aplikace ISO 14041 pro stanovení cíle a rozsahu inventarizační analýzy

ČSN ISO 14050:2004 (01 0950) Environmentální management - Slovník

ČSN EN ISO 19011:2003 (01 0330) Směrnice pro auditování systému managementu jakosti a/nebo systému environmentálního managementu

ČSN 01 0962:2003 (01 0962) Environmentální management - Integrace environmentálních aspektů do návrhu a vývoje produktu

Upozornění na národní poznámky

Do normy byly k článkům Úvod, 4.2, 4.3.1.3, 4.4.2 a 4.6 a tabulce A.1 doplněny informativní národní poznámky.

Vypracování normy

Zpracovatel: DHV CR, spol. s r.o., IČ 45797170, RNDr. Zdeněk Suchánek

Technická normalizační komise: TNK 106 Management životního prostředí

Pracovník Českého normalizačního institutu: Ing. Oldřich Čermák

Strana 3

MEZINÁRODNÍ NORMA

Systémy environmentálního managementu - Všeobecná směrnice k zásadám, systémům a podpůrným metodám

ISO 14004
Druhé vydání
2005-11-15

ICS 13.020.10

Deskriptory: environments, environmental protection, management, environmental management, creation, implementation, coordination, generalities

Předmluva

Foreword

ISO (Mezinárodní organizace pro normalizaci) je celosvětovou federací národních normalizačních orgánů (členských organizací ISO). Mezinárodní normy obvykle připravují technické komise ISO. Každý člen ISO, který se zajímá o předmět, pro který byla vytvořena technická komise, má právo být v této technické komisi zastoupen. Práce se zúčastňují také vládní i nevládní mezinárodní organizace, s nimiž ISO navázala pracovní styk. ISO úzce spolupracuje s Mezinárodní elektrotechnickou komisí (IEC) ve všech záležitostech normalizace v elektrotechnice.

Mezinárodní normy se navrhuji podle pravidel uvedených v části 2 směrnic ISO/IEC.

Hlavním úkolem technických komisí je připravovat mezinárodní normy. Návrhy mezinárodních norem přijaté technickými komisemi se rozesílají členským orgánům k hlasování. Zveřejnění mezinárodní normy vyžaduje schválení alespoň 75 % hlasujících členů.

Upozorňuje se na možnost, že některé části této technické normy mohou být předmětem patentových práv. ISO není odpovědná za identifikování jakýchkoli nebo všech patentových práv.

ISO 14004:2004 byla vypracována v technické komisi ISO/TC 207, *Management životního prostředí*, subkomise SC1, *Systémy environmentálního managementu*.

Toto druhé vydání ruší a nahrazuje první vydání (ISO 14004:1996), které bylo technicky revidováno.

ISO (the International Organization for Standardization) is a worldwide federation of national standards bodies (ISO member bodies). The work of preparing International Standards is normally carried out through ISO technical committees. Each member body interested in a subject for which a technical committee has been established has the right to be represented on that committee.

International organizations, governmental and non-governmental, in liaison with ISO, also take part in the work. ISO collaborates closely with the International Electrotechnical Commission (IEC) on all matters of electrotechnical standardization.

International Standards are drafted in accordance with the rules given in the ISO/IEC Directives, Part 2.

The main task of technical committees is to prepare International Standards. Draft International Standards adopted by the technical committees are circulated to the member bodies for voting. Publication as an International Standard requires approval by at least 75 % of the member bodies casting a vote.

Attention is drawn to the possibility that some of the elements of this document may be the subject of patent rights. ISO shall not be held responsible for identifying any or all such patent rights.

ISO 14004 was prepared by Technical Committee ISO/TC 207, *Environmental management*, Subcommittee SC 1, *Environmental management systems*.

This second edition cancels and replaces the first edition (ISO 14004:1996), which has been technically revised.

[illegible]

Úvod

Spolu s rostoucím zájmem o neustálé zlepšování kvality životního prostředí organizace všech typů a velikostí zvýšenou měrou obracejí pozornost k potenciálním environmentálním dopadům svých činností, výrobků a služeb. Environmentální profil organizace má rostoucí význam pro interní a externí zainteresované strany. Aby si organizace vytvořila dobrý environmentální profil, musí se zavázat k systematickým řešením a neustálému zlepšování svého systému environmentálního managementu (EMS).

Všeobecným účelem této mezinárodní normy je poskytnout pomoc organizacím, které chtějí zavést nebo zlepšit systém environmentálního managementu a tím zlepšit svůj environmentální profil. Tato mezinárodní norma je v souladu s koncepcí udržitelného rozvoje a je sladitelná s rozličnými kulturními, sociálními a organizačními strukturami a systémy managementu.

Tuto mezinárodní normu mohou použít organizace jakéhokoli typu, velikosti a úrovně rozvoje a to ve všech odvětvích a geografických lokalitách. Zahrnuje speciální potřeby malých a středních podniků (SME). Tato mezinárodní norma tyto potřeby uspokojuje a podporuje používání systému environmentálního managementu v těchto organizacích.

Introduction

As concern grows for continually improving the quality of the environment, organizations of all types and sizes are increasingly turning their attention to the environmental impacts of their activities, products and services. The environmental performance of an organization is of importance to internal and external interested parties. Achieving sound environmental performance requires organizational commitment to a systematic approach and to continual improvement of an environmental management system (EMS). The general purpose of this International Standard is to provide assistance to organizations that wish to implement or improve an environmental management system and thereby improve their environmental performance. This International Standard is consistent with the concept of sustainable development and compatible with diverse cultural, social and organizational frameworks and systems of management.

This International Standard can be used by organizations of all types, sizes and levels of maturity, and in all sectors and geographic locations. The special needs of small and medium-sized enterprises (SMEs) are incorporated, and this International Standard accommodates their needs and promotes their use of an environmental management system.

Tato mezinárodní norma je součástí souboru norem pro environmentální management vytvořeného technickou komisí ISO/TC 207. V tomto souboru pouze norma ISO 14001 obsahuje požadavky, které mohou být objektivně auditovány pro certifikační/registrační účely nebo pro účely vlastního vyhlášení. Tato mezinárodní norma zahrnuje příklady, popisy a možnosti, které napomáhají jak zavádění systému environmentálního managementu, tak posílení jeho vztahu k celkovému managementu organizace. Přestože směrnice v této mezinárodní normě jsou v souladu s modelem systému environmentálního managementu normy ISO 14001, nejsou určeny pro poskytování interpretací požadavků normy ISO 14001. Pro snadné použití jsou články v kapitole 4 normy ISO 14001 a v normě ISO 14004 shodně očíslovány. V normě ISO 14004 jsou však navíc další články (např. 4.3.1.1 nebo 4.3.3.3), jejichž podrobné nebo dodatečné návody pro efektivní zavádění systému environmentálního managementu jsou považovány za užitečné. Mimo tuto mezinárodní normu a normu ISO 14001 existují v souboru mezinárodních norem vytvořených v ISO/TC 207 četné další normy pro environmentální management. Popisy a odkazy na tyto mezinárodní normy mohou být nalezeny v publikaci ISO *Rodina mezinárodních norem ISO 14000*.

Tato mezinárodní norma popisuje prvky systému environmentálního managementu a poskytuje organizacím návod pro vytvoření, zavedení, udržování a zlepšování systému environmentálního managementu. Takový systém může zásadně zlepšit schopnost organizace předvídat, identifikovat a řídit své interakce s životním prostředím, dosahovat environmentální

This International Standard is part of the series of environmental management standards established by ISO/TC 207. In this series, only ISO 14001 contains requirements that may be objectively audited for certification/registration purposes or for self-declaration purposes. This International Standard includes examples, descriptions and options that aid both in the implementation of an environmental management system and in strengthening its relation to the overall management of an organization. While the guidelines in this International Standard are consistent with the ISO 14001 environmental management system model, they are not intended to provide interpretations of the requirements of ISO 14001. For ease of use, the subclauses of Clause 4 of ISO 14001 have the same numbering as in ISO 14004. However, the latter has extra subclauses (e.g. 4.3.1.1 or 4.3.3.3), where detailed or additional guidance for an effective environmental management system implementation is considered useful. Apart from this International Standard and ISO 14001, there are numerous other environmental management standards in the series of International Standards established by ISO/TC 207. A reference to and description of these International Standards can be found in the ISO publication *The ISO 14000 Family of International Standards*.

This International Standard describes the elements of an environmental management system and provides organizations with guidance on how to establish, implement, maintain or improve an environmental management system. Such a system can substantially enhance an organization's ability to anticipate, identify and manage its interactions with the environment,

cíle a zajistit, aby byly soustavně ve shodě s příslušnými právními požadavky a dalšími požadavky, kterým organizace podléhá.

meet its environmental objectives and ensure ongoing compliance with applicable legal requirements and with other requirements to which the organization subscribes.

Pro ilustrativní účely jsou v této mezinárodní normě uvedeny příklady a přístupy. Není úmyslem je představit jako jediné z mnoha možností a ani jako nezbytně vhodné pro každou organizaci. Při navrhování a zavádění nebo vylepšování systému environmentálního managementu má organizace vybírat takové přístupy, které jsou přiměřené k jejich vlastním poměrům. Environmentální management tvoří neoddělitelnou součást celkového systému managementu organizace. Navrhování systému environmentálního managementu je neustálým a interaktivním procesem. Strukturu organizace, rozdělení odpovědnosti, praktické jednání, postupy, procesy a zdroje sloužící realizaci environmentální politiky, environmentálních cílů a cílových hodnot je možno zkoordinovat se stávajícími snahami v ostatních oblastech (např. provoz, financování, řízení jakosti, ochrana zdraví a bezpečnost práce).

Pro usnadnění četby a porozumění této mezinárodní normě byly vybrány pasáže pro praktickou pomoc a všeobecné návody a uvedeny v podobě textových rámečků.

Klíčové zásady pro vedoucí pracovníky, kteří vytvářejí, zavádějí nebo zdokonalují systém environmentálního managementu zahrnují potřebu:

Examples and approaches are presented throughout this International Standard for illustrative purposes. They are not intended to represent the only possibilities, nor are they necessarily suitable for every organization. In designing and implementing or improving an environmental management system, organizations should select approaches that are appropriate to their own circumstances. Environmental management is an integral part of an organization's overall management system. The design of an environmental management system is an ongoing and interactive process. The structure, responsibilities, practices, procedures, processes and resources for implementing environmental policies, objectives and targets can be coordinated with existing efforts in other areas (e.g. operations, finance, quality, occupational health and safety).

For ease of reading and understanding this International Standard, practical help and general guidance have been separated out and are shown as boxed text.

Key tasks for managers establishing, implementing, maintaining or improving an environmental management system include the need to

- uznat, že environmentální management patří mezi nejvyšší priority organizace;
 - vytvořit a udržovat komunikační a konstruktivní vztahy s interními a externími zainteresovanými stranami;
 - identifikovat environmentální aspekty spojené s činností organizace, s jejími výrobky nebo službami;
 - identifikovat požadavky právních předpisů a další požadavky, kterým organizace podléhá a které se vztahují k environmentálním aspektům organizace;
 - zajistit závazek¹ vedení a všech osob pracujících pro organizaci nebo z jejího pověření² k ochraně životního prostředí, s jasným stanovením podřízenosti a odpovědnosti;
 - podporovat environmentálně zaměřené plánování, a to v celém životním cyklu výrobku nebo služby;
 - vytvořit postup pro dosažení environmentálních cílů a cílových hodnot;
 - zajistit vhodné a dostatečné zdroje, včetně vzdělávání, k dosahování souladu s příslušnými požadavky právních předpisů a s dalšími požadavky, kterým organizace podléhá, a k průběžnému dosahování environmentálních cílů a cílových hodnot;
- recognize that environmental management is among the highest organizational priorities,
 - establish and maintain communication and constructive relations with internal and external interested parties,
 - identify the environmental aspects of the organization's activities, products and services,
 - identify the legal requirements and other requirements to which the organization subscribes, that relate to the organization's environmental aspects,
 - ensure the commitment of management and all persons working for or on behalf of the organization to the protection of the environment, with clear assignment of accountability and responsibility,
 - encourage environmental planning throughout the product or service life cycle,
 - establish a process for achieving environmental objectives and targets,
 - provide appropriate and sufficient resources, including training, to comply with applicable legal requirements and with other requirements to which the organization subscribes, and to achieve environmental objectives and targets on an ongoing basis,

¹ NÁRODNÍ POZNÁMKA V souboru norem ISO 9000 se pro anglický termín *commitment* používá překlad *osobní angažovanost a aktivita* (např. článek 5.1 ČSN EN ISO 9001:2001).

² NÁRODNÍ POZNÁMKA Pro anglický výraz *on behalf of the organization* byl v souladu s podrobnějším vysvětlením v čl. 4.2.2 (poznámka 1) ISO 14004 a po zvážení řady možných výrazů (např. jménem organizace, v prospěch organizace, na požadavek organizace, z příkazu organizace, na základě smluvního vztahu) a s přihlédnutím k dalším jazykovým verzím normy použít významově neutrální výraz *z pověření organizace*.

- vyhodnocovat environmentální profil ve vztahu k environmentální politice, cílům a cílovým hodnotám a vyhledávat vhodné možnosti zlepšení;
- vytvořit řídicí proces pro audit a přezkoumání systému environmentálního managementu a pro zjišťování možností zlepšování systému a tím i environmentálního profilu;
- podporovat vytvoření systému environmentálního managementu u smluvních partnerů a dodavatelů.

Organizace mohou použít tuto mezinárodní normu nebo příbuzné ISO dokumenty různými způsoby, včetně

- využití normy jako návodu pro vytvoření, zavedení, udržování nebo zlepšování svého systému environmentálního managementu, při vědomí toho, že tato mezinárodní norma není určena pro účely vlastního vyhlášení (samotnou organizací) nebo jiného posouzení shody a
- využití pro podporu zavedení nebo zlepšení svého systému environmentálního managementu.

Volba bude záviset na faktorech, jako jsou:

- celkové cíle organizace;
- stupeň rozvoje systému managementu organizace (tj. zda organizace již má zaveden systém řízení, který je schopný podporovat zahrnutí environmentálních hledisek);
- možné výhody a nevýhody ovlivňované takovými faktory, jako jsou současná a očekávaná pozice organizace na trhu, její dobré jméno, vztahy s ostatními subjekty a názory zainteresovaných stran a
- velikost organizace.

Efektivní systém environmentálního managementu pomáhá organizaci k vyloučení, zredukování nebo řízení negativních environmentálních dopadů svých činností, výrobků a služeb, k dosažení souladu s příslušnými požadavky právních předpisů a dalšími požadavky, kterým organizace podléhá a k podpoře neustálého zlepšování environmentálního profilu.

Má-li organizace zaveden systém environmentálního managementu, může jí to pomoci ujistit zainteresované strany, že:

- evaluate environmental performance against the organization's environmental policy, objectives and targets and seek improvement where appropriate,
- establish a management process to audit and review the environmental management system and to identify opportunities for improvement of the system and resulting environmental performance, and
- encourage contractors and suppliers to establish an environmental management system.

Organizations may use this International Standard, or related ISO documents, in various ways, including

- as guidance to establish, implement, maintain or improve its environmental management system, knowing that this International Standard is not intended for self-declaration or other conformity assessment purposes, and

- in support of the implementation or improvement of its environmental management system.

The choice will depend on factors such as

- an organization's goals,
- the maturity of an organization's management systems (i.e. whether the organization has a management system in place that is capable of supporting the inclusion of environmental concerns),
- possible advantages and disadvantages, as determined by such factors as an organization's current and desired market position, reputation, external relations and the views of interested parties, and
- the size of an organization.

An effective environmental management system helps an organization to avoid, reduce or control the adverse environmental impacts of its activities, products and services, achieve compliance with applicable legal requirements and with other requirements to which the organization subscribes and assist in continually improving environmental performance.

Having an environmental management system can help an organization assure interested parties that

- vedení se zavázalo k plnění opatření politiky, cílů a cílových hodnot organizace;
- se klade důraz na prevenci;
- lze prokázat odpovídající péči a dodržování předpisů a
- návrh systému zahrnuje proces neustálého zlepšování.

Zavedením systému environmentálního managementu lze dosáhnout ekonomických přínosů. Organizace,

- a management commitment exists to meet the provisions of its policy, objectives, and targets,
 - emphasis is placed on prevention,
 - evidence of reasonable care and regulatory compliance can be provided, and
 - the system's design incorporates the process of continual improvement.
- Economic benefits can be gained from implementing an environmental management system. An organization

Strana 8

jejíž systém managementu integruje systém environmentálního managementu, získá rámec, v němž může vyvažovat a spojovat ekonomické i environmentální zájmy. Ekonomické přínosy mohou být identifikovány také proto, aby bylo možno ukázat zainteresovaným stranám, jaké hodnoty přináší organizaci dobrý environmentální management. Organizaci to poskytuje příležitost propojit environmentální cíle a cílové hodnoty se specifickými finančními výsledky a tím zajistit, aby byly k dispozici zdroje tam, kde přinášejí největší užitek jak z finančního hlediska, tak z hlediska životního prostředí. Organizace, která zavádí systém environmentálního managementu, může dosáhnout významných konkurenčních výhod.

Navíc ke zlepšení environmentálního profilu, potenciální přínosy, které přináší efektivní systém environmentálního managementu, spočívají v tom, že:

whose management system incorporates an environmental management system has a framework to balance and integrate economic and environmental interests. Economic benefits can also be identified to demonstrate to interested parties the value to the organization of sound environmental management. It also provides the organization with the opportunity to link environmental objectives and targets with specific financial outcomes and thus to ensure that resources are made available where they provide the most benefit in both financial and environmental terms. An organization that has implemented an environmental management system can achieve significant competitive advantages.

In addition to improved environmental performance, the potential benefits associated with an effective environmental management system include

- zákazníci jsou ujištěni o závazku vedení věnovat se příkladnému environmentálnímu managementu;
 - jsou udržovány dobré vztahy s veřejností a obcí;
 - jsou plněna kritéria pro investování a zlepšuje se přístup ke kapitálu;
 - je zajištěno pojištění za rozumnou cenu;
 - zlepšuje se image podniku a roste jeho podíl na trhu;
 - zlepšuje se řízení nákladů;
 - snižuje se počet nehod, za něž podnik nese právní odpovědnost;
 - šetří se vstupními materiály a energií;
 - usnadní se získávání povolení a souhlasů a splnění jejich požadavků;
 - zvyšuje se vědomí závažnosti (environmentálního povědomí) u dodavatelů, smluvních partnerů a všech osob pracujících pro organizaci nebo z jejího pověření;
 - podporuje se vývoj a sdílení řešení environmentálních problémů a
 - zlepšují se vztahy mezi průmyslem a veřejnou správou.
- assuring customers of commitment to demonstrable environmental management,
 - maintaining good public/community relations,
 - satisfying investor criteria and improving access to capital,
 - obtaining insurance at reasonable cost,
 - enhancing image and market share,
 - improving cost control,
 - reducing incidents that result in liability,
 - conserving input materials and energy,
 - facilitating the attainment of permits and authorizations and meeting their requirements,
 - promoting environmental awareness among suppliers, contractors and all persons working for or on behalf of the organization,
 - fostering development and sharing of solutions to environmental problems, and
 - improving industry-government relations.